gemeente Simpelveld

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Erfgoedbeleid Simpelveld

Har van der Borgh | Buro4 | Monument en Ruimte

programma

- inleiding
- waarom erfgoedbeleid
- formuleren van erfgoedbeleid in thema's:
  - (h)erkennen van erfgoed
  - verbeteren van de kwaliteit en duurzaamheid van erfgoed
  - beleefbaar maken van erfgoed
- aanpak en tijdspad
- onderleggers en analyse van beleid
  - landelijke ontwikkelingen (in notendop, reeds uitgereikt)
  - lokale gevenheden en karakteristiek
  - Introductie ambitie gemeenteraad op basis van visies en beleidsstukken
- vervolg

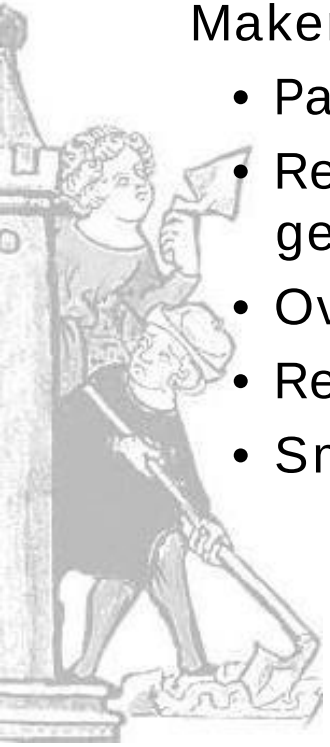
waarom erfgoedbeleid

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Alle ontwikkelingen maken koerswijzigingen en herbezinning op cultuurhistorische erfgoed noodzakelijk

Maken van keuzes voor erfgoed die:

- Passen binnen wettelijke en landelijke kaders
- Recht doen aan de kwaliteit, karakteristiek en identiteit van de gemeente Nederweert
- Overeenkomen met de ambitie en visie van de gemeenteraad
- Rekening houden met wat in de gemeentelijke samenleving leeft
- Smart zijn (acceptabel en realistisch)

uitwerken erfgoedbeleid

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

- Prioriteiten stellen:
  - Wat is wettelijk vereist
  - Wat vinden we vanuit onze visie en ambitie (zeer) wenselijk of noodzakelijk
  - Wat is nog meer wenselijk, wat zijn de kansen?
- Agenda voor de toekomst en uitvoeringsprogramma formuleren
  - Waar liggen de overeenkomsten tussen wettelijke taken en onze ambitie/wensen
  - Wat betekent dit (inzet organisatie en budget)?
- Aan de hand van thema's
  - (h)erkennen van erfgoed
  - (verbeteren van de) duurzaamheid en de kwaliteit van erfgoed
  - beleefbaar maken van erfgoed

(h)erkennen van erfgoed

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Thema met “dubbele boodschap” die gaat over:

- herkennen van waarden door inwoners en eigenaren
  - vele zijn zich niet bewust van de waarden
  - het gaat om het creëren van bewustwording en draagvlak voor erfgoed
  - daarmee bevorderen we dat er bewuster met erfgoed wordt omgegaan en er zaken onbedoeld verloren gaan

- (formeel) erkennen van waarden
  - Soms is er echter sprake van tegengestelde belangen;
  - voor deze gevallen is het nodig om de waarde van erfgoed formeel te erkennen dus te beschermen
  - Alleen beschermen wat nodig is

duurzaamheid en kwaliteit erfgoed

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

- Maatwerk en mensenwerk
  - Goede informatievoorziening en loketfunctie, richtlijnen en toetscriteria voor vooraf bekend, informatiebijeenkomsten, persoonlijke gesprekken met eigenaren in initiatiefnemers
- Details en deskundigheid
  - Erfgoed draait om details die niet verloren moeten gaan (weg = weg); verbeteren van het processen (stroomlijnen, toetsprotocollen, etc.); opleiding medewerkers (kennis en affiniteit);
- Pro-actieve rol gemeente
  - Monitoren en documentatie van erfgoed opbouwen, inventarisatie van restauratieachterstand en leegstand; eigenaren pro-actief benaderen om restauratie en herbestemming te initiëren
- Stimuleren
  - Ruimere herbestemming erfgoed; gerichte subsidies voor gebouwde elementen en groen erfgoed
- Duurzame gebouwen en landschap
  - Goede informatievoorziening (ERM, subsidies), stimuleren van eigenaren van historische gebouwen om te verduurzaming om te gaan; leveren van voorbeelden en maatwerkoplossingen
  - Waar laat de bebouwde omgeving en het landschap in het kader van de energietransitie hernieuwbare energiebronnen (zon- en windenergie) toe?;
  - Cultuurhistorische kennis kan ons ten behoeve van de klimaatadaptie helpen gebruik te maken van het landschap en het natuurlijk systeem, net als vroegere generaties dat deden

beleefbaar maken van erfgoed

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Bevorderen van de beleefbaarheid van erfgoed door:

- Verbeteren van de fysieke beleving van historische (dorps)kernen
  - Bij reconstructie inspiratie zoeken in historische situatie
  - Passende bestrating, profielen, groenaanleg en straatmeubilair

- Ontsluiten van erfgoed
  - Voor zowel inwoners (draagvlakvergroting), toeristen en educatieve doeleinden (scholen)
  - Inventarisatiekaart / waardekaart omgevingsplan vormt goede onderlegger
  - Op traditionele wijze: informatieborden, folders, (thematische) wandel- en fietsroutes
  - Erfgoed bij voorkeur op aantrekkelijke en beeldende wijze tot leven brengen
  - Met moderne middelen: interactieve app's op de telefoon
  - Via tekst, (historische) foto's, gesproken verhaal of filmpjes (ook over immaterieel erfgoed)
  - Samenwerking zoeken met historische verenigingen en VVV

aanpak en tijdpad

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

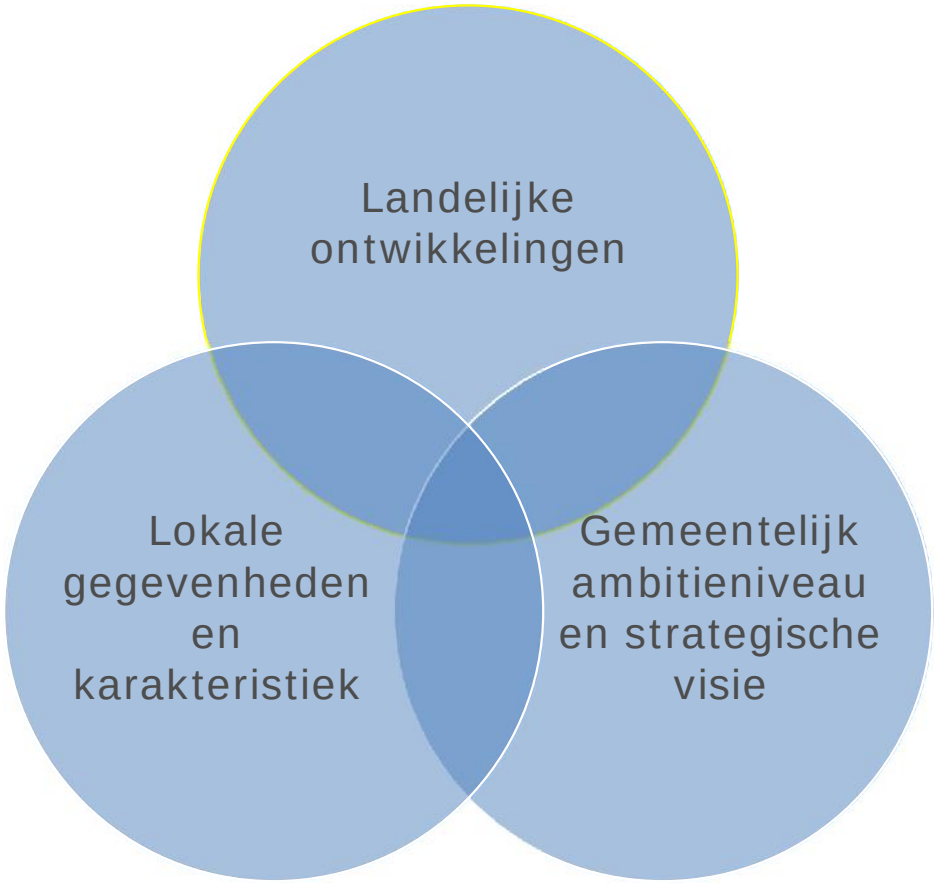
onderdeel	nov 2025	dec 2024	jan 2025	febr-mei 2025
Participatie historische verenigingen				
Overwegingen en maken (concept)beleidskeuzes				
Opstellen uitvoeringsplan en doorrekenen keuzes				
Uitschrijven beleidsnota in thema's				
Aanleveren stukken voor besluitvorming en raadsvoorstel				

onderleggers en analyse van beleid (gevisualiseerd)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

landelijke ontwikkelingen

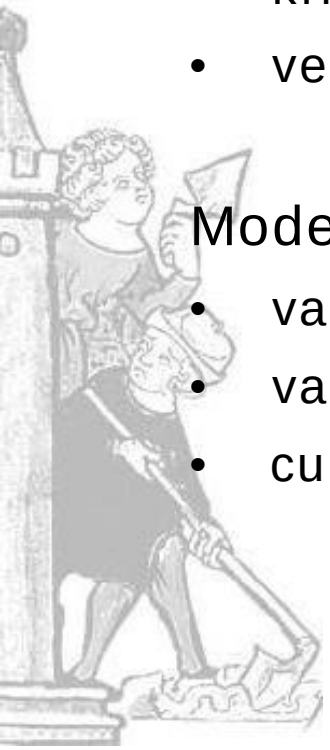
BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

De veranderende maatschappij:

- prominentere positie van de klant: betere informatie en communicatie, belangenafweging (participatie)
- krimp en leegstand (kerken, boerderijen)
- verduurzaming, energietransitie etc.

Modernisering Monumentenzorg (MoMo)

- van objectgericht naar omgevingsgericht
- van ‘conserverend naar ontwikkelend’ (behoud door ontwikkeling)
- cultuurhistorische belangen verankeren in ruimtelijke plannen

landelijke ontwikkelingen

Omgevingswet:

- Vaststellen gemeentelijke omgevingsvisie (GOVI) (voor 31-12-2025)

- Vaststellen Omgevingsplan:
  - Samenbrengen alle ruimtelijke fysieke regelgeving in een plan
  - Deels regulerend, deels inspirerend en ontwikkelingsgericht
  - Belangrijke rol voor participatie samenleving
  - Vanaf 2024 tijdelijk omgevingsplan
  - Gemeenten hebben 6 jaar de tijd om tot een definitief omgevingsplan te komen (voor 31-12-1929)
  - Erfgoed is nationaal belang en moet worden uitgewerkt in GOVI en omgevingsplan

landelijke ontwikkelingen

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

NOVI-gebied “Zuid Limburg”

- Acht gebieden in Nederland aangewezen
- Bedoeld om grote opgaven in gebied aan te pakken
- Gericht op verzilveren van kansen en wegwerken achterstanden
- Dit vraagt om een integrale aanpak
- Gebiedsgericht programma en investeringsagenda met bijdragen rijk

- In Zuid-Limburg komen heel veel opgaven samen: de landbouwtransitie, energietransitie (wind, zon), verbeteren natuur en landschap, verbeteren kwaliteit van de leefomgeving (verlagen emissies), aanpak droogte en verbeteren waterkwaliteit, economische vitaliteit, leefbaarheid en beschikbaarheid voorzieningen.
- Bij een aantal van deze opgaven kunnen de historische gegevenheden van o.a. de inrichting van het landschap als inspiratie voor oplossingsrichtingen dienen.

landelijke ontwikkelingen

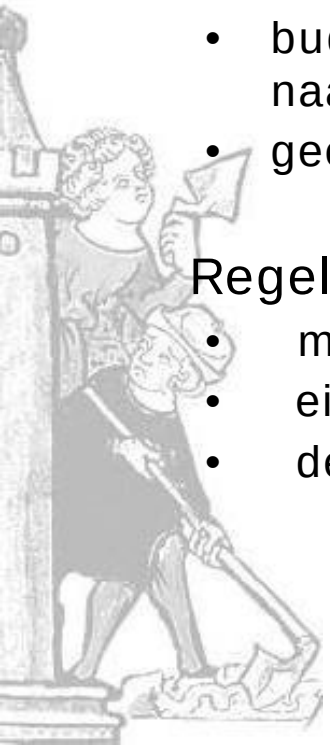
BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Decentralisatie

- hogere overheden trekken zich steeds verder terug
- rijk wijst nog slechts sporadisch monumenten aan en adviseert slechts nog sporadisch over vergunningen;
- bescherming van erfgoed is dus een zaak van de gemeente
- Subsidiemogelijkheden worden steeds minder
- budget voor restauratie van rijksmonumenten is door rijk doorgeschoven naar provincie; provincie heeft vooral aandacht voor grote projecten;
- geen structurele subsidiestromen meer maar telkens nieuwe regelingen

Regelgeving wordt steeds complexer en veranderd sneller

- meer deskundigheid bij gemeente nodig
- eigenaren zien door de bomen het bos niet meer
- de gemeente wel?

landelijke ontwikkelingen

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Erfgoed is kwetsbaar (weg = weg)

- bij erfgoed en monumentenzorg zijn vooral details van belang
- door onwetendheid verdwijnen veel details en waarden
  - eigenaren zijn zich niet bewust van waarden
  - advisering RCE en Monumentencommissie vaak op hoofdlijnen en beperkt
  - kennis in gemeentelijke organisatie ontbreekt

- vele grotere (rijks)monumenten verliezen functie en zijn in slechte staat.
  - monumenten kunnen alleen in stand worden gehouden indien ze een (rendabele) functie hebben
  - Leegstand en beperkt onderhoud is funest voor erfgoed
  - Hier wordt een pro-actieve rol van de overheid in gevraagd

gemeente Simpelveld

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Vragen?

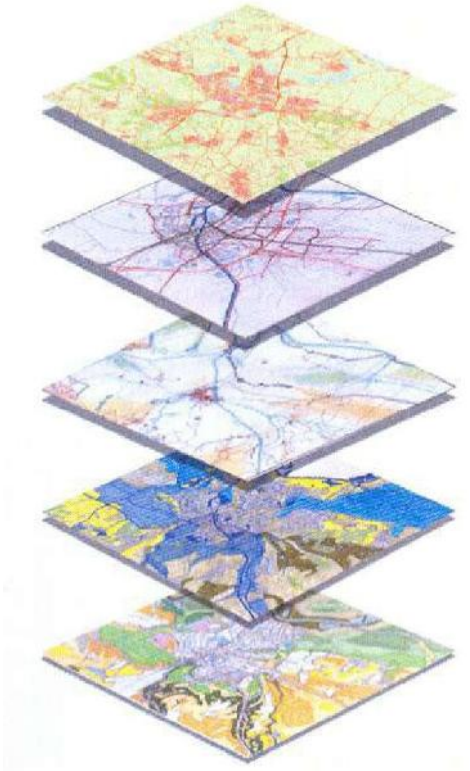
lokale gegevenheden en karakteristiek

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Erfgoed bestaat uit:

- Geomorfologie (bodemgesteldheid en oerlandschap)
- Cultuurlandschap, ruimtelijke patronen
- Groen en landschapselementen
- Nederzettingen
- Historische infrastructuur (wegen, paden, kanalen)
- Historische gebouwen
- Erven, tuin en parkaanleg
- Klein erfgoed (kruisen kapellen straatmeubilair
- Oudste lagen in de bodem: archeologie
- Immaterieel erfgoed
  het verhaal van de plek die herkenbaar of tot leven gebracht kunnen worden in het fysieke erfgoed

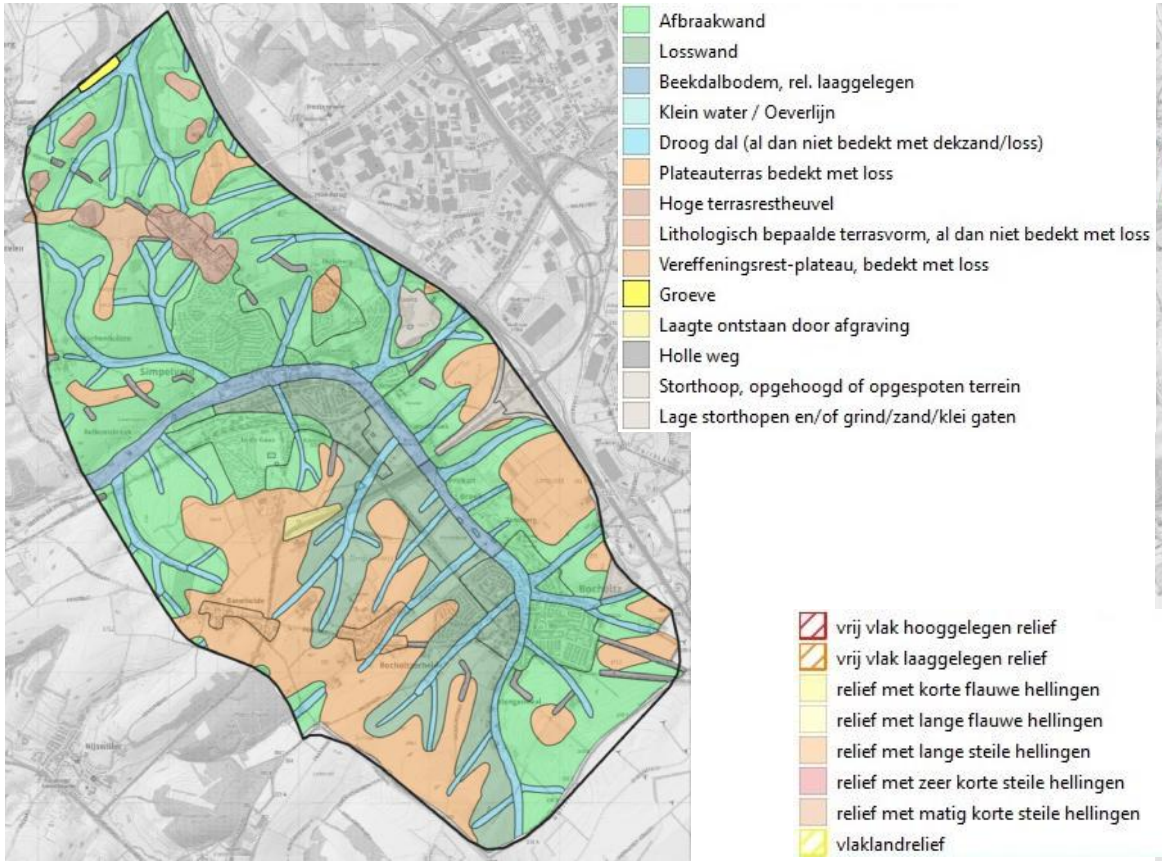

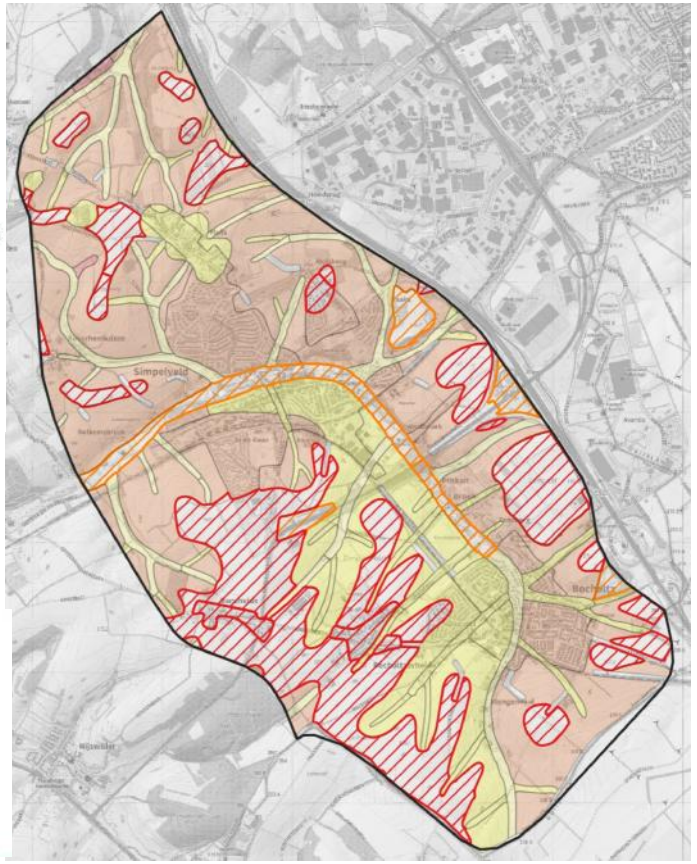
lokale gegevenheden en karakteristiek (bodemgesteldheid)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

bodemkaart

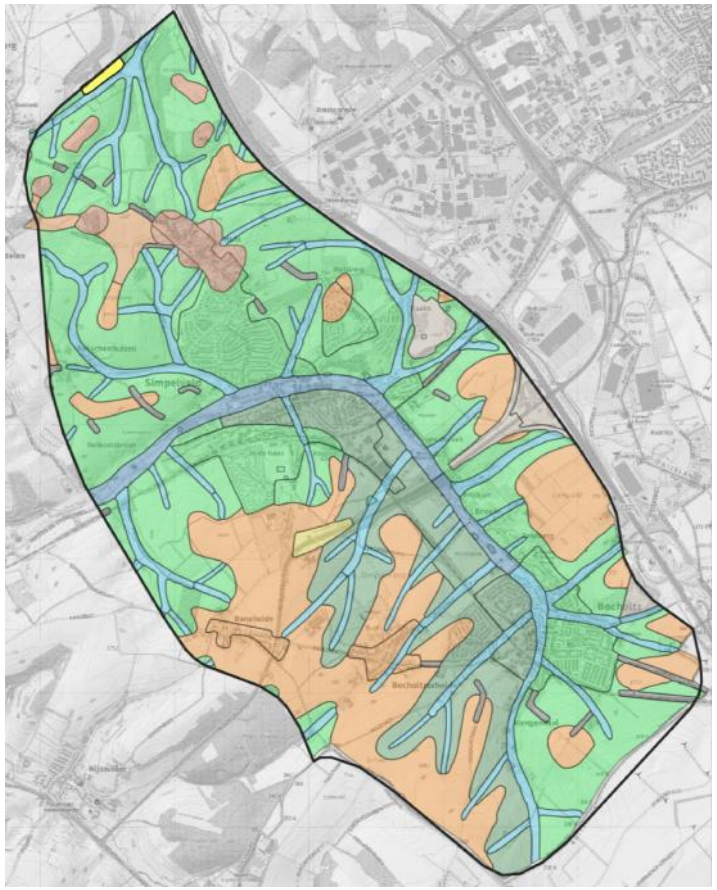

reliëf

lokale gegevenheden en karakteristiek (ontwikkeling gebied)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

bodem

1843-1844

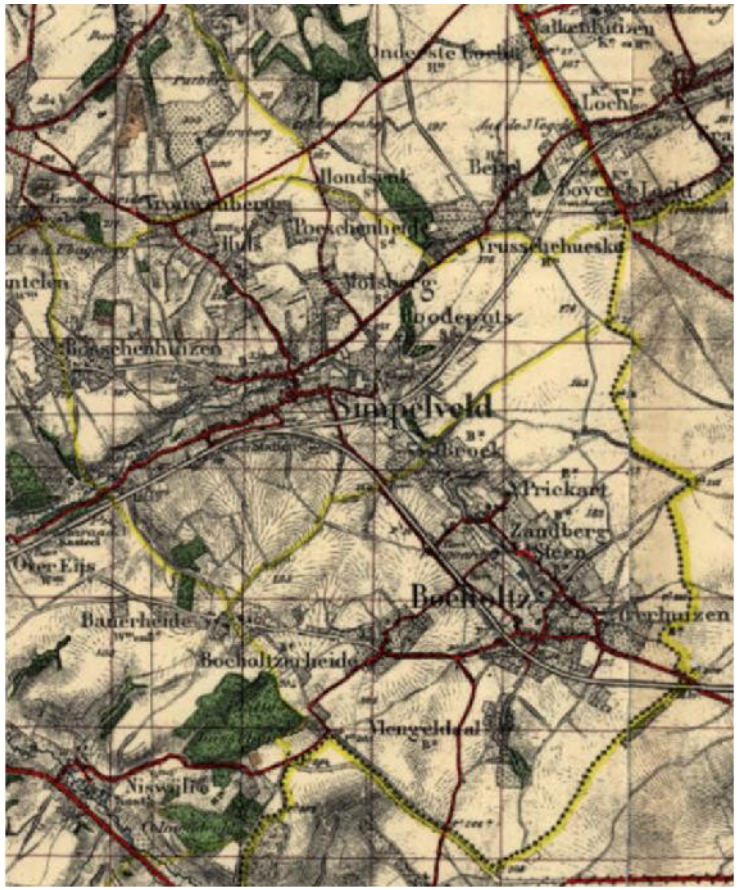
lokale gegevenheden en karakteristiek (ontwikkeling gebied)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

1843-1844

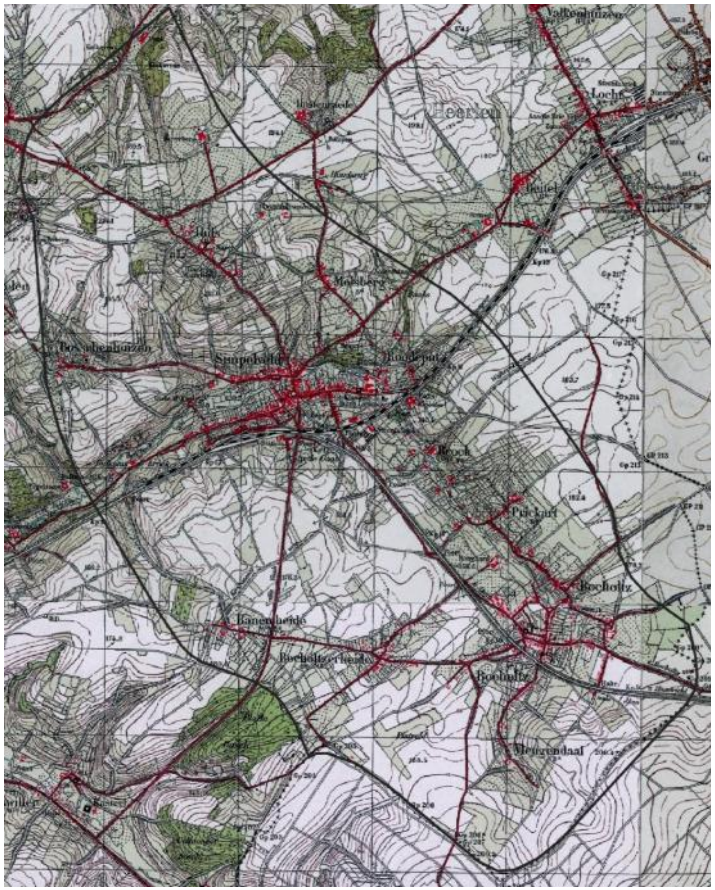
1900

lokale gegevenheden en karakteristiek (ontwikkeling gebied)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

1900

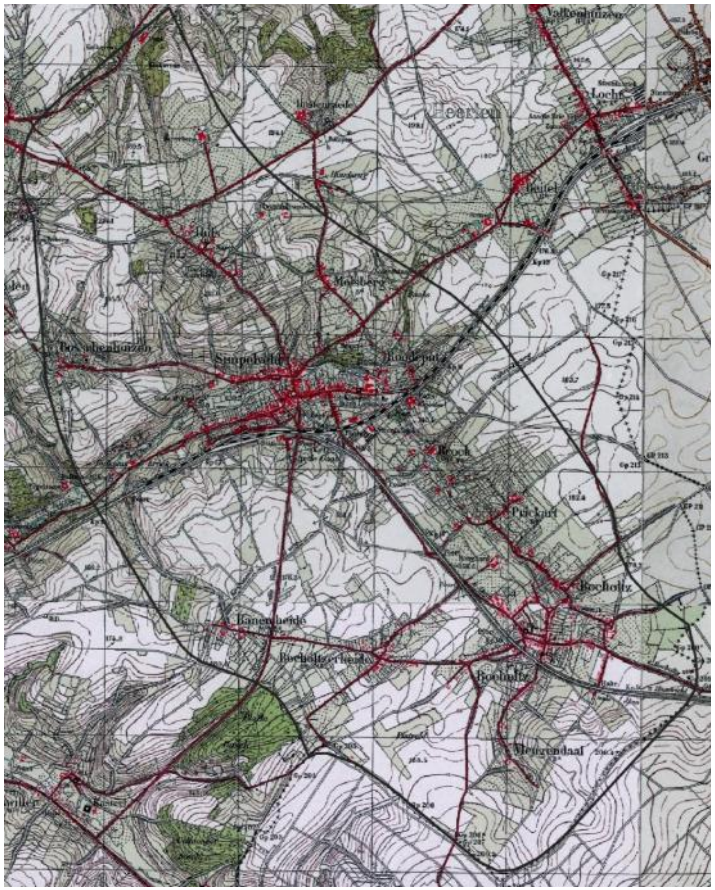

1950

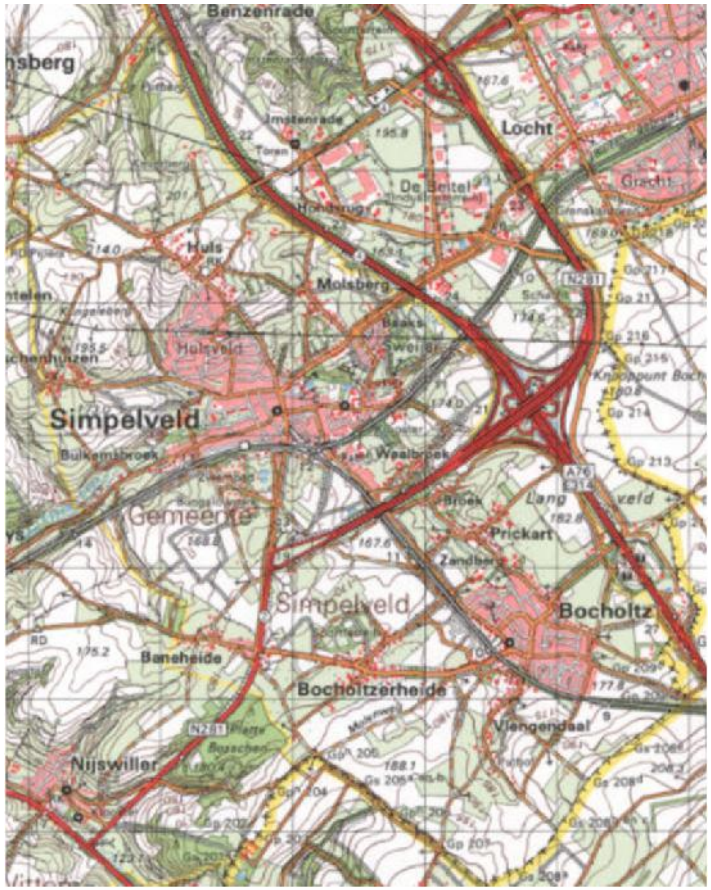

lokale gegevenheden en karakteristiek (ontwikkeling gebied)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

1950

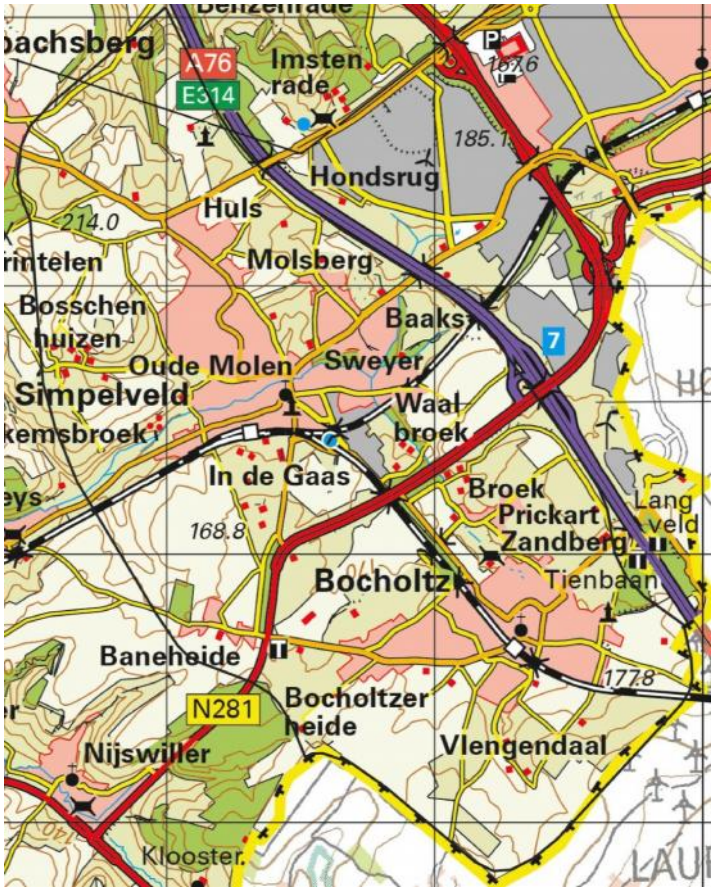
2000

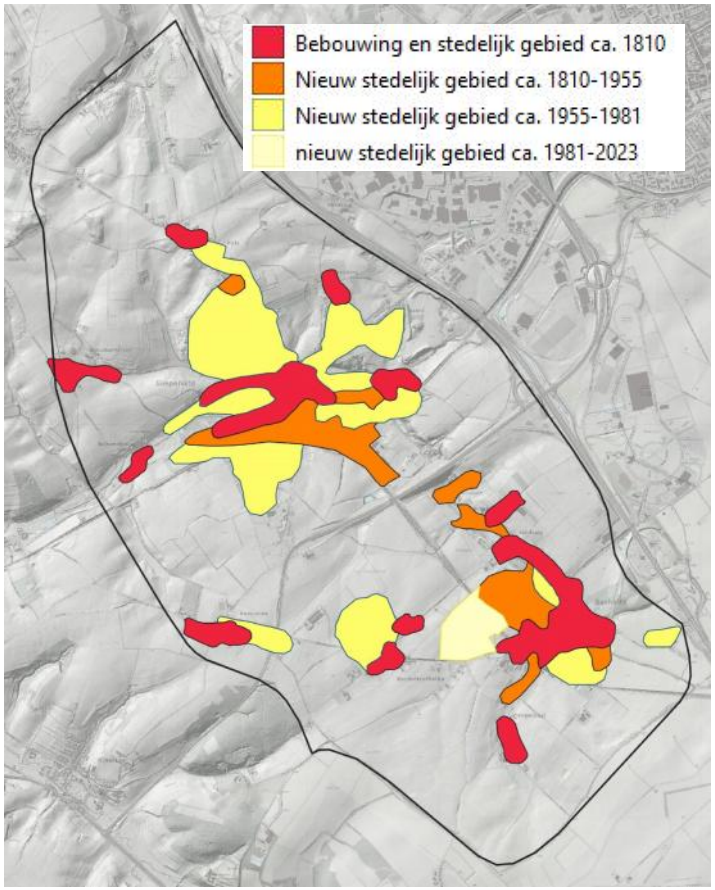
lokale gegevenheden en karakteristiek (ontwikkeling gebied)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

2023

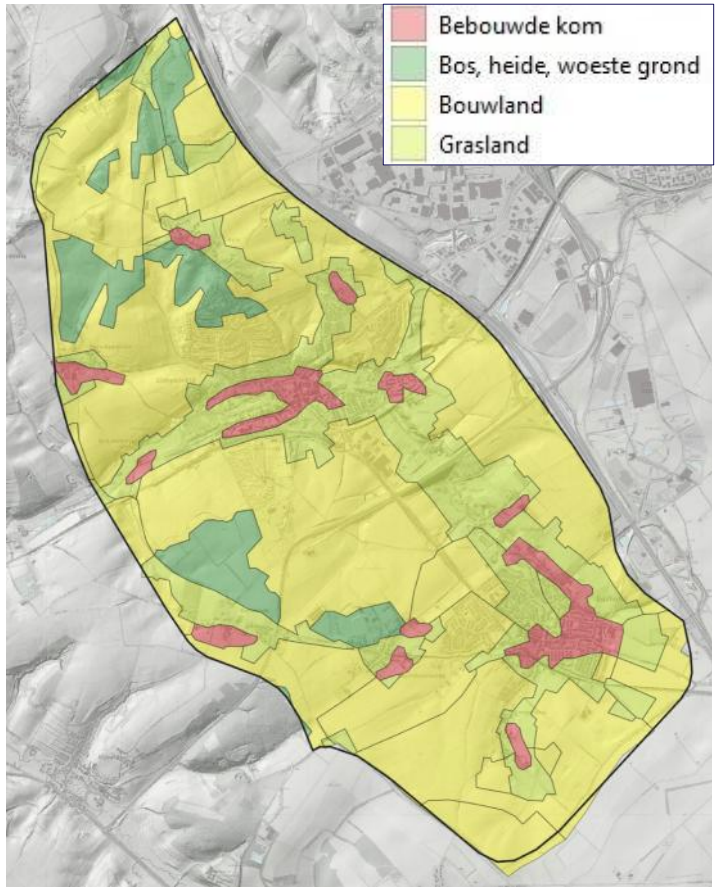

veranderingen stedelijk gebied

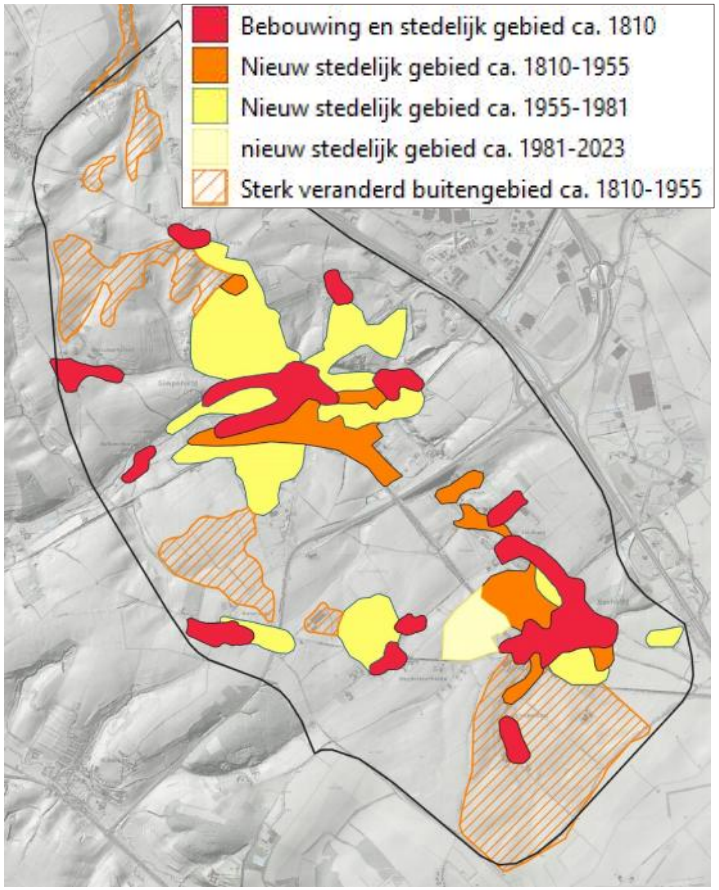
lokale gegevenheden en karakteristiek (cultuurlandschap)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

2023

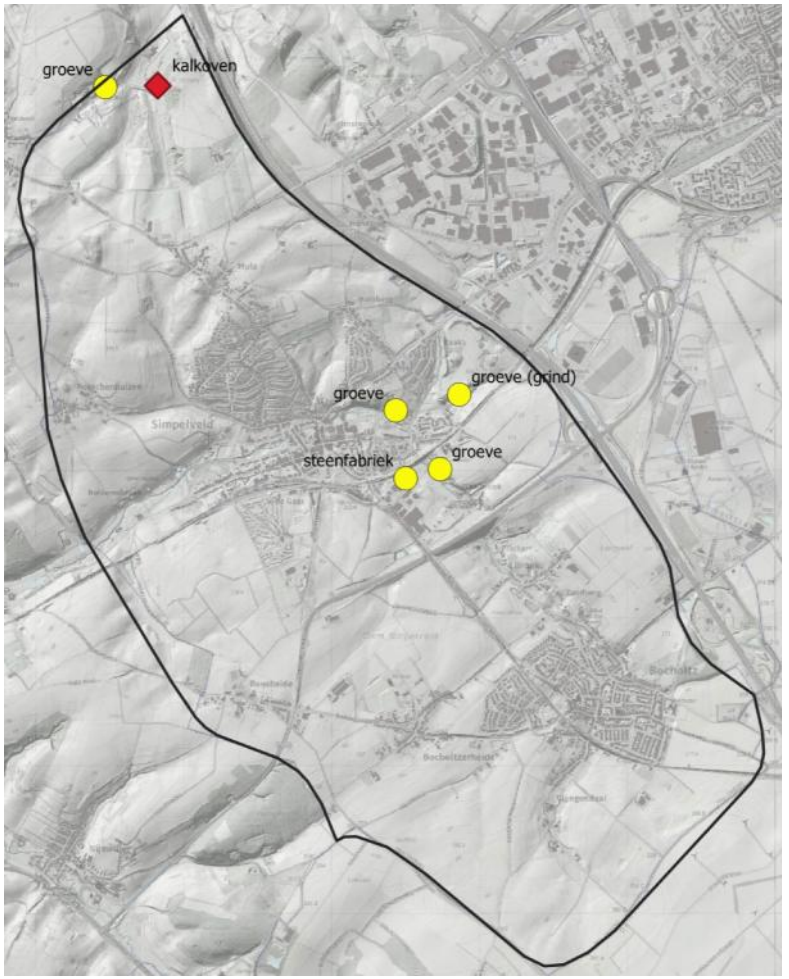
veranderingen

lokale gegevenheden en karakteristiek (bedrijvigheid)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

- Vooral agrarische bedrijvigheid
  - Vruchtbare lössgronden, wel slecht te bewerken
  - 66 % bouwland
  - 23 % weilanden met boomgaarden in dal
  - Ca 5 % bossen op steile hellingen
  - Ca 5 % woeste onontgonnen grond
  - Gronden vanwege dichtheid en kleef-aarde moeilijk te bewerken en tot WO2 te weinig opbrengen voor kleine boeren;
  - Veel mannen uit Simpelveld en Bocholtz zochten hun heil in metaalfabrieken in het Akense stadsdeel “Rote Erde”
  -

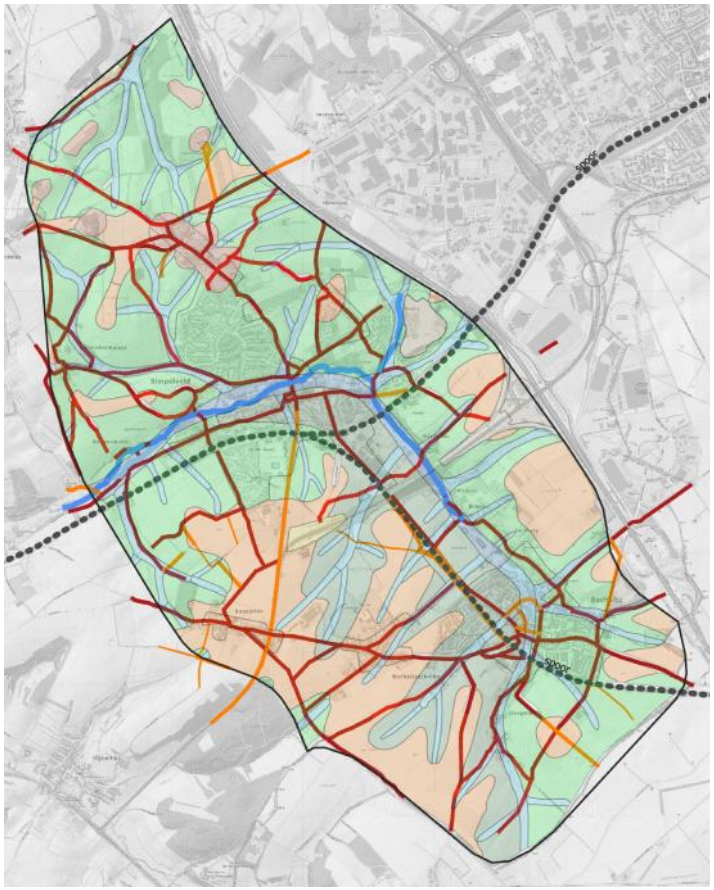
- Niet agrarische bedrijvigheid:
  - Grindwinning (rode put)
  - Kleiwinning en baksteenproductie
  - Kalkovens (noordelijke deel gemeente)

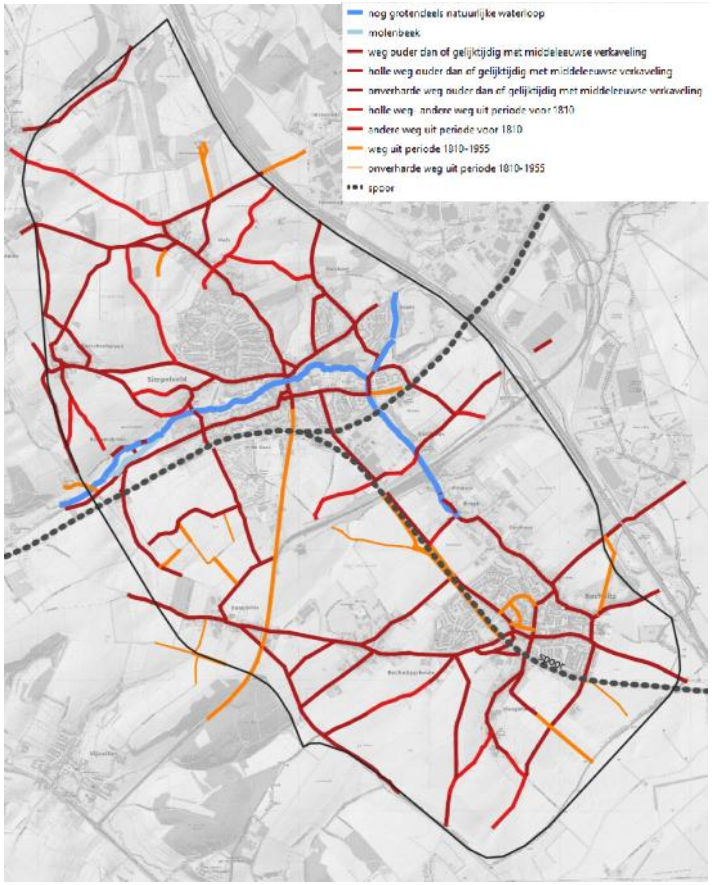
lokale gegevenheden en karakteristiek (infrastructuur)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Infrastructuur op ondergrond bodem

infrastructuur

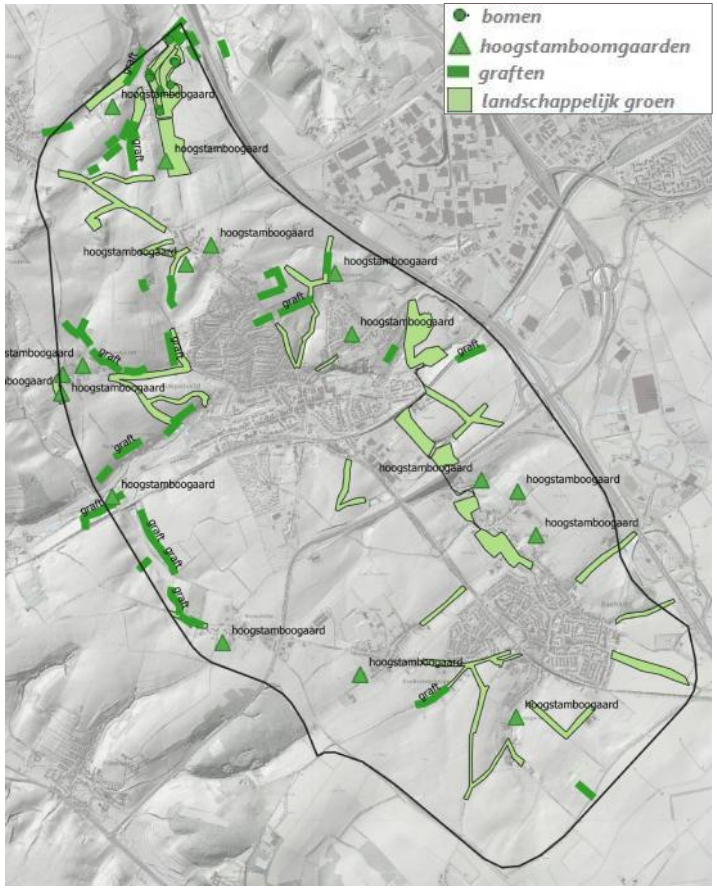
lokale gegevenheden en karakteristiek (groen en landschapselementen)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Infrastructuur op ondergrond bodem

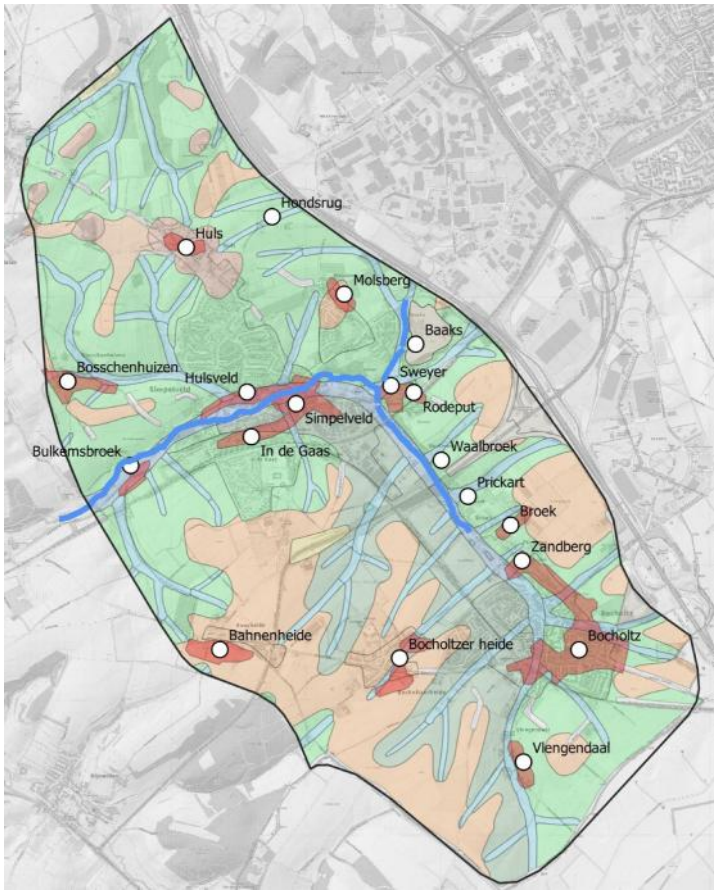

infrastructuur

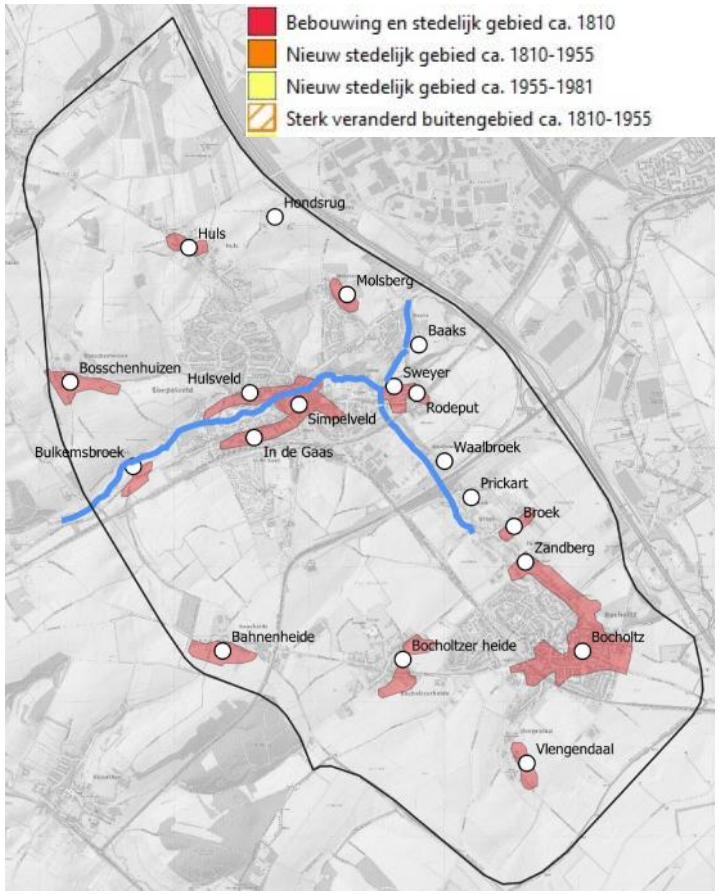
lokale gegevenheden en karakteristiek (kernen)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Infrastructuur op ondergrond bodem

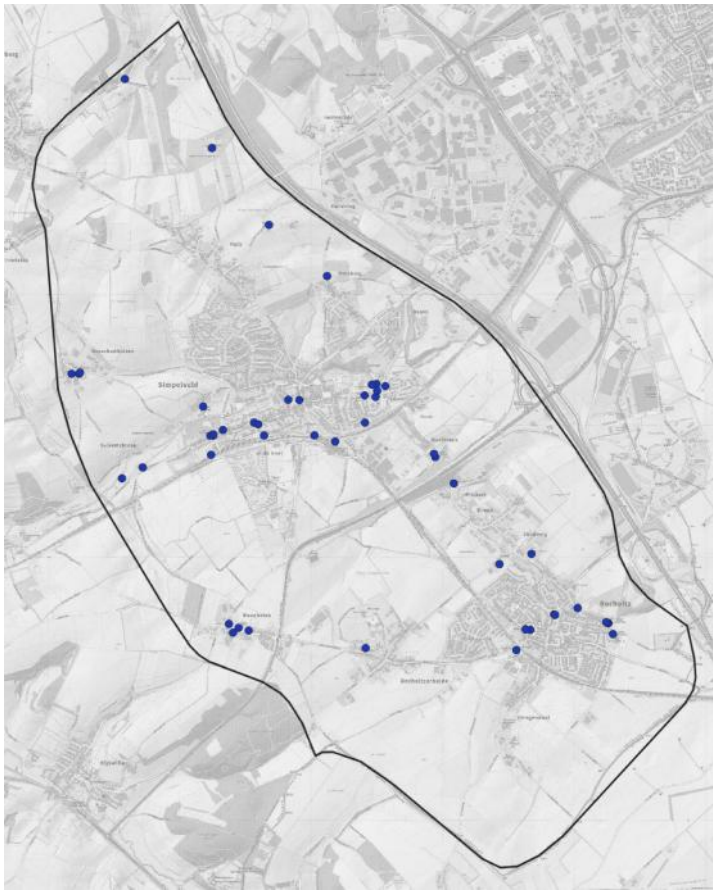

infrastructuur

lokale gegevenheden en karakteristiek (bebouwing)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Kaart met Rijksmonumenten

het oud gemeentehuis van Bocholtz

lokale gegevenheden en karakteristiek (rijksmonumenten)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

kasteel de Bongard te Bocholtz

carré boerderij Heiberg 1 te Bocholtz

carré boerderij Zandberg 20 te Bocholtz

de kerk van Bocholtz

lokale gegevenheden en karakteristiek (rijksmonumenten)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Bulkense molen te Simpelveld

Koeltoren brikettenfabriek Simpelveld

Molsberg 96 Simpelveld

Wijnstraat 21 te Simpelveld

lokale gegevenheden en karakteristiek (lokaal bouwmateriaal)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Pastoor Neujeanstraat 8, Bocholtz (beschermd)

Pastoor Neujeanstraat 11, Bocholtz (niet beschermd)

lokale gegevenheden en karakteristiek (streekeigen bouwtraditie)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Vakwerk Weiweg 2 te Bocholtz (niet beschermd)

lokale gegevenheden en karakteristiek (streekeigen bouwtraditie)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

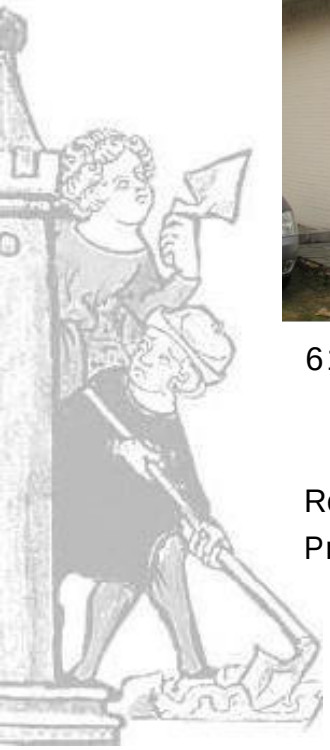
61

59

Restanten vakwerkboerderijen
Prickart 40, 59 en 61 te Bocholtz (niet beschermd)

lokale gegevenheden en karakteristiek (streekeigen bouwtraditie)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

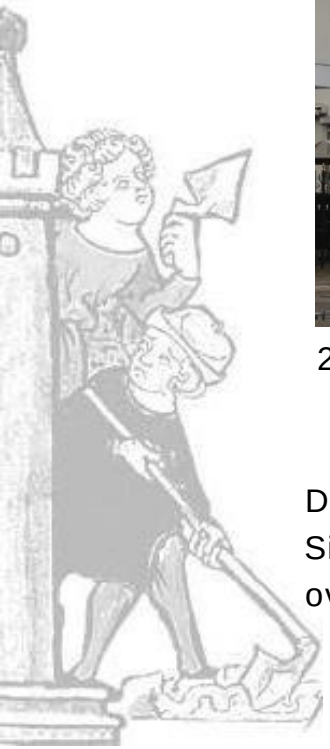

22

18

Dorpstraat 22, 18 en 13 t/m 17 te Simpelveld
Sierstucwerk, modetrend eind 19e begin 20e eeuw overgewaaid uit Duitsland(niet beschermd)

lokale gegevenheden en karakteristiek (architectuur)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Voormalige gemeentehuis Bocholtz (niet beschermd)

Pastoriestraat 9 te Simpelveld

lokale gegevenheden en karakteristiek (architectuur)

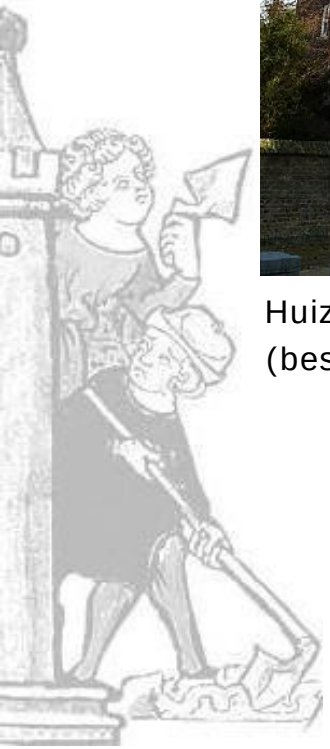
BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Huize Loretto te Simpelveld
(beschermd)

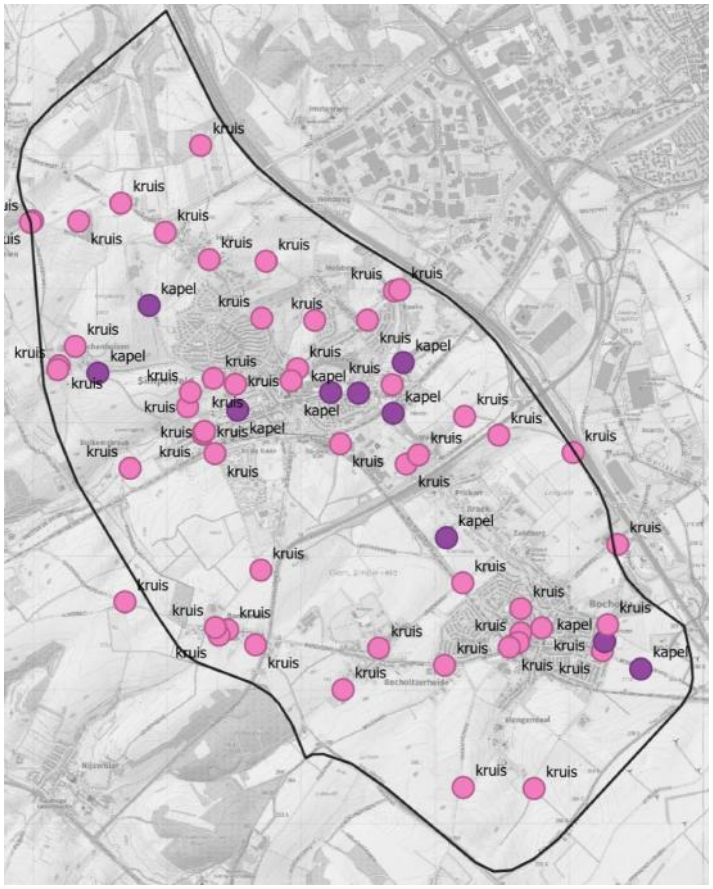
Huize Damiaan, Waalbroekervoetpad 38 te Simpelveld
(niet beschermd)

lokale gegevenheden en karakteristiek (klein erfgoed)

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Kaart met kruisen en kapellen

kruis op de hoek van de Weiweg, Prickart en Tienbaan te Bocholtz

lokale gegevenheden en karakteristiek

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

- Wat hebben we op dit moment?
  - tot op dit moment vooral object-gericht: rijksmonumenten en archeologie erfgoed is echter veel breder!!
  - een actieve historische vereniging, verhalen

- Inventarisatie ruimtelijke erfgoed voor omgevingsplan noodzakelijk
  - op basis van analyse van ontstaansgeschiedenis van landschap en kernen, oud kaart materiaal, historische feiten en verhalen alsmede veldwerk
  - iedere kern/gehucht heeft zijn eigen verhaal, karakteristiek en kwaliteiten
  - aan de hand van quickscan formuleren van erfgoedthema's en kernkwaliteiten b.v.
    - Romeins verleden Bocholtz, stoomtrein en Miljoenenlijn Simpelveld, Heuvellandschap, plaatselijk bouwmaterialen en bouwtradities
  - in samenwerking met heemkundige verenigingen en inwoners (participatie)
  - selectie is mede afhankelijk van het ambitieniveau van de gemeenteraad
    - staalkaart van ontwikkelingsgeschiedenis en verhaal van kernen en landschap
    - juridisch houdbaar, objectief, transparant en gemotiveerd
    - niet alleen beschermingskader maar ook inspiratiekader voor ontwikkelingen

lokale gegevenheden en karakteristiek

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Inwoners

- Veel inwoners zijn zich niet bewust erfgoed; wordt als vanzelfsprekend ervaren
- Pas als zaken verdwenen zijn realiseert men zich dat er een stukje eigenheid en identiteit verloren is gegaan en vindt men dit zonde

Hoe gaat de gemeentelijke organisatie met erfgoed om?

- Is er voldoende kennis en affiniteit aanwezig?
- Informatie en communicatie met eigenaren (website, infoavonden?)
- Hoe verloopt het vergunningproces (procedure gestroomlijnd?)
- Begeleiden en de wegwijzen van eigenaren gedurende het planproces?
  - Waar liggen de waarden?
  - Subsidiemogelijkheden?
- Overdracht van vergunning dossier aan handhaving (let op kritische details)
  - Startoverleg met aannemer en initiatiefnemer voor aanvang bouw
- Heeft handhaving voldoend aandacht en capaciteit voor erfgoed?
- Heeft erfgoed organisatie brede aandacht? Ook bij uitvoerende diensten?
  - Weten we waar de belangrijke erfgoedwaarden aanwezig zijn?
  - Erfgoed kan dienen als inspiratiekader bij herinrichting van kernen

gemeente Simpelveld

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Vragen?

introductie ambitie en visie

introductie ambitie en visie

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Strategische visie 2013-2023

- Speerpunten geformuleerd:
  - Toerisme en recreatie
  - Blijven wonen (met de nodige basisvoorzieningen)
  - Participatie (burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties)
  - Kleinschalig en startend ondernemerschap

- Toerisme en recreatie:
  - Schakel tussen de Parkstad en het Heuvelland; uitvalsbasis voor zowel stedelijk attracties Parkstad als het extensieve recreatie in het Heuvelland
  - Simpelveld behoort tot één van de mooiste plekjes in Zuid-Limburg en profileert zich steeds meer als toeristische gemeente
  - Beide kernen hebben ieder een toeristisch thema: Bocholtz = Romeins en Simpelveld = Stoomtrein
  - verbinding leggen tussen de toeristische elementen en het centrum van beide kernen

introductie ambitie en visie

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Strategische visie 2013-2023 (vervolg)

- Blijven wonen
  - Elke kern behoudt zijn eigen identiteit
  - We streven naar behoud van historische panden
  - De ruimtelijke omgeving krijgt een sterke kwaliteitsimpuls en behoud het groene karakter

- Landschap, historische kernen, monumenten, karakteristieke gebouwen en ander erfgoed zijn van belang voor:
  - Toerisme
  - Aantrekkelijkheid van de kernen en het landschap
  - Identiteit van de kernen en het landschap

introductie ambitie en visie

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Coalitieakkoord 2022-2026

- Een aantal passages en stellingen uit het coalitieakkoord
  - Koers houden en doorontwikkeling van bestaande thema's en opgaven,
  - Verder bouwen op de uitgangspunten, kernwaarden (strategische visie 2013-2023) en beleidslijnen zoals in eerdere raadsperiodes –met breed draagvlak – zijn ingezet
  - Flexibel en vindingrijk inspelen op nieuwe ontwikkelingen zoals de Omgevingswet
  - Streven naar behoud van historische panden
  - De ruimtelijke omgeving krijgt een sterke kwaliteitsimpuls en behoud het groene karakter
  - Inzetten op optimale dienstverlening voor inwoners.

introductie ambitie en visie

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Coalitieakkoord 2022-2026

- Een aantal passages en stellingen uit het coalitieakkoord (vervolg)
  - Inzetten op goede informatie met moderne communicatiemiddelen
  - Benutten toeristische en recreatieve potenties
  - Werken aan de uitstraling van een ‘groene gemeente’
  - Koesteren van het mooie buitengebied
  - Samen werken met agrariërs aan instandhouding van ons landschap
  - Met verschillende ontwikkelingen en projecten geven we dit gebieden een landschappelijke, toeristische en economische opwaardering van o.a.
    - vakantieresort Heuvelland
    - uitkijkpunt Huls(veld),
    - opwaardering Stationsomgeving
  - Verbindingen leggen tussen toeristische en recreatieve voorzieningen

introductie ambitie en visie

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Regionaal afstemmingskader GOVI's Parkstad

- Bouwsteen en uitgangspunten voor gemeentelijke omgevingsvisie (GOVI) voor alle gemeenten in Parkstad
- Vastgesteld door de gemeenteraad van Simpelveld op 9 februari 2023

- Enkele passages en stellingen uit het afstemmingskader:
  - De identiteit en kernkwaliteiten van de regio zijn het gedeelde startpunt. Verder werken vanuit die kwaliteiten
  - We zijn onderdeel van een voor Nederlandse begrippen unieke omgeving
  - Onze bijzondere ligging, het bijzondere landschap, de unieke historische ontwikkelingen en samenleving zijn de kern van onze identiteit
  - Het karakteristieke buitengebied met haar agrarische landschap maakt onderdeel uit van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg met glooiende hellingen, plateaus, holle wegen, graften, bossen en carréboerderijen

introductie ambitie en visie

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Regionaal afstemmingskader GOVI's Parkstad

- Enkele passages en stellingen uit het afstemmingskader (vervolg)
  - Of het nu gaat om restanten van de Romeinen, de sporen uit de mijntijd, de prachtige kloosters en kastelen of onze eigen stroomtrein, ze geven allemaal een eigen identiteit aan de gemeente en regio
  - Ook de ondergrond speelt een bepalende rol: dorpen en steden zijn ontstaan op plekken vanwege de aanwezigheid van water, löss, steen etc.
  - Kennis van erfgoed en cultuur zijn inspirerend voor nieuwe ontwikkelingen en de aanwezigheid ervan biedt volop kansen
  - Bij opgaven aandacht hebben voor de kenmerken van de plaats/omgeving (genius loci), zodat de ontwikkeling bijdraagt aan het versterken van de kwaliteit en identiteit van de plek
  - Natuurlijke en culturele structuren beschermen en waar mogelijk ontwikkelen en herstellen. Het gaat om landschap, bodem en water, maar ook om erfgoedlocaties en hun omgeving

onderzoeken en bespreken ambitie

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Op 28 januari 2025

Aan de hand van stellingen

Stellingen worden van te voren toegezonden

gemeente Simpelveld

BURO4 MONUMENT EN RUIMTE

Bedankt voor uw aandacht

